

DE ZANDLOPER

Kwartaalblad van de Vereniging Oud Ede

Historisch Museum Ede

2007-1

COMBIMARKT

&

STUDIO EDE

VOORDEEL IN FOTO EN VIDEO

TEL. STUDIO EDE 0318 - 653363

Grotestraat 62, Ede tel. 0318-616414
Bellestein 21, Ede tel. 0318-614300
Stadspoort 10, Ede tel. 0318-652121
Hoofdstraat 24, V'daal tel. 0318-512689
Molenstraat 3, Rhenen tel. 0317-616866
PB 8170 6710 AD EDE

**FOTO
FILM
VIDEO
STUDIO**

Winkelcentrum Bellestein 21, 6714 DP Ede, tel.: 0318-640479
Contactlenzen / Oogmetingen / Oogdrukcontrole

ALLES VOOR DE DOE-HET-ZELVER

Autolakken

Draadmateriaal

Gereedschap

Verf

IJzerwaren

* Bezorgen gratis

Hout Board Triplex

Wandplaten Schroten

Wandweefsel

Dit alles natuurlijk bij

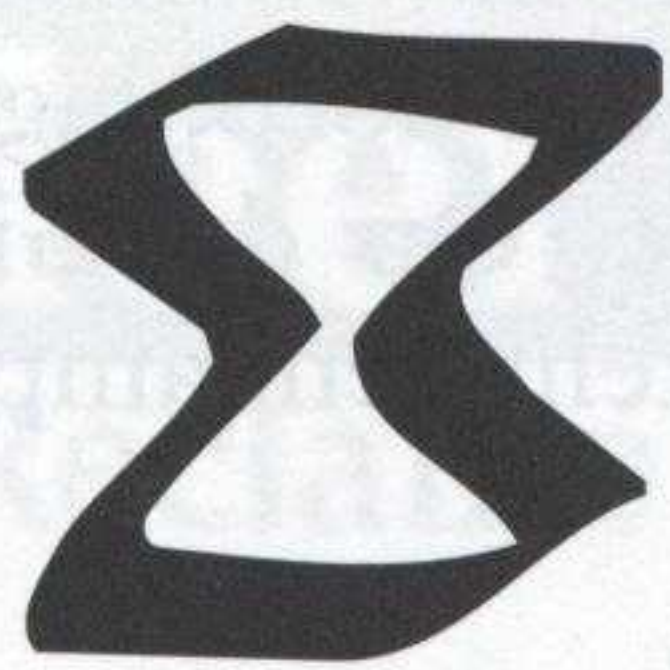
DOE-HET-ZELF MARKT

ELBERT JANSEN V/H DE NOOY

KOLKAKKERWEG 65 - 67 - EDE - TEL. (0318) 611 680

* Wij geven u een deskundig advies

DE ZANDLOPER

Kwartaalblad van de Vereniging Oud Ede
35e jaargang   nr 1   maart 2007

Van het bestuur

Door Gerritje Meijer-Swierstra, voorzitter Vereniging Oud Ede

Het is, tenminste als we de natuur bekijken, alweer voorjaar. Dat betekent ook dat mijn jaar als voorzitter van de Vereniging er bijna opzit.

Afgelopen jaar heb ik veel vrije tijd aan de Vereniging en het Museum besteed, en ik heb dan ook besloten naar een opvolger uit te kijken.

Op de uitnodiging van de ledenvergadering kunt u zien dat het Bestuur een kandidaat-voorzitter aan de vergadering kan voorstellen. Tot 1 juli 2007 zal ik het voorzitterschap nog bekleden, daarna zal mijn opvolger het overnemen.

Op 18 november is de tentoonstelling over de Edese schilderes Maria Wandscheer geopend door burgemeester Robbertsen, zoals u in de vorige Zandloper hebt kunnen lezen. Er was helaas niet vermeld dat mevrouw A. de Jong daar een presentatie over Maria Wandscheer heeft gehouden met ondersteuning van de fotograaf de heer E. Peeters achter de beamer.

Na deze presentatie voor genodigden hebben deze twee actieve mensen binnen ons museum nog voor verschillende groepen presentaties gegeven.

We zijn hen dankbaar voor hun inzet; ze hebben hiervoor veel van hun vrije tijd opgeofferd. In januari hadden ruim 700 bezoekers de tentoonstelling "Wandscheer weer aan de Wand" bezocht. Er is dan ook besloten om de tentoonstelling te verlengen tot 12 maart 2007.

Als u nog niet bent geweest, hebt u nu dus nog een kans.

DE ZANDLOPER is het orgaan van de Vereniging Oud Ede

- * De contributie bedraagt € 12,50 per jaar, te voldoen door storting op giro 353.42.68 van de Vereniging Oud Ede te Ede.
- * Het dagelijks bestuur bestaat uit mevr. G. Meijer (vz), de heren J.M. van Raan (secr.) en F. Toonen (penningmeester)
- * Beëindiging lidmaatschap uitsluitend schriftelijk, uiterlijk drie maanden van tevoren.
- * De redactie bestaat uit de heren H. Post, eindredactie, F.G. van Oort, H. van Scherrenburg, K. Lohuizen, D. Kranen en mevr. G. Meijer
- * Adres voor vereniging, museum en orgaan: Museumplein 7, 6711 NA Ede. Tel. (0318) 61 95 54.
- * Fax: (0318) 65 33 89; E-mail: hismuseumede@hetnet.nl; Internet: www.historischmuseumede.nl
- * Het museum is open 's middags van 13.30 tot 17.00 uur, op zondag van 13.30 tot 16.00 uur.
- * De redactie behoudt zich het recht voor tot weigeren van een artikel.
- * Overname artikelen na schriftelijke toestemming Historisch Museum Ede.
- * Productie van het blad: Drukkerij Frouws te Ede. ISSN 1384-7090

Daarnaast is er in ons museum een presentatie over het Belgische vluchtelingenkamp tijdens de Eerste Wereldoorlog. Dit kamp, eigenlijk een klein dorp, lag op de Ginkelse Heide en had een eigen school, kerk en ziekenhuisje. Op de Ginkelse Heide kunt u het monument vinden dat herinnert aan dit vluchtelingenkamp. De presentatie is zeker de moeite van het bekijken waard.

Museumnieuws

Ds. T. van 't Veld mag een kenner van de Edese kerkgeschiedenis genoemd worden. In deel 1 en 2 van de serie "De kerk als moeder" beschreef hij reeds de historie van zeven kerkgenootschappen in Ede.

Thans geeft de auteur u gelegenheid om al lezende kennis te maken met het kerkelijk leven, zoals dat gestalte kreeg in de Oud Gereformeerde Gemeente. Het is een bevolkingsdeel dat bij velen in Ede niet zo bekend is. In honderd pagina's geeft de auteur heel wat achtergrondinformatie.

Toch kan het zijn dat er vragen bij u rijzen, zoals: Vanuit welke geloofsovertuiging deed men bepaalde dingen? Wat bedoelde men met sommige uitdrukkingen en woorden? Enzovoort, enzovoort.

Op verzoek is ds. Van 't Veld bereid gevonden zijn boek nog wat nader toe te lichten. Hij hoopt dit kunnen doen met een lezing op dinsdag 13 maart in het Historisch Museum, aanvang 20.00 uur.

De titel van zijn lezing luidt: *"Als een eenzame mus op het dak. Geloofsbeleving en levenspraktijk in de historie van de Oud Gereformeerde Gemeente, te midden van een veelkleurig kerkelijk Ede"*.

Zo nu en dan zal hij één en ander vergelijken met de andere door hem bestudeerde Edese kerken. Uiteraard zo objectief mogelijk en met respect voor de geloofsbeleving van de mensen die hij in dit deel 3A beschrijft.

Aan het bijwonen van de lezing zijn geen kosten verbonden, met uitzondering van een kleine bijdrage voor koffie of thee.

Aanmelden via 0318-619554 of via e-mail hismuseumede@hetnet.nl

Het boek wordt uitgegeven onder auspiciën van de "Vereniging Oud Ede" en is verkrijgbaar aan de balie van Het Historisch Museum Ede aan het Museumplein 7, en bij boekhandel F. Hardeman aan de Telefoonweg 64 te Ede. Het boek omvat 100 pagina's. De prijs bedraagt € 11,00.

Vanaf 24 maart tot en met 7 april: tentoonstelling over model-spoor in het Museum. Zoals de laatste jaren vaker is gebeurd zal in de maand juni samen met de Christelijke Hogeschool Ede weer een tentoonstelling in ons museum worden georganiseerd.

De leerlingen van deze school doen onderzoek binnen de Edese gemeenschap naar een nog te bepalen onderwerp. Ze richten daarna onder begeleiding de tentoonstelling in over het uitgewerkte thema.

Kleef

Reclame en Acquisitiebureau

*Gespecialiseerd in: Clubbladen, Programmabladen,
Personeelsbladen, Openingsbrochures*

Wandscheerstraat 37, 6717 KP Ede, telefoon 0318 645542, fax 0318 645543
mobiel 0624 589136 e-mail a.kleef@planet.nl

Toutenhuiser Camp

Door Jan Willem van Scherrenburg

In het artikel over het herengoed Scherpenerf¹ hebben we reeds melding gemaakt van deze grond, die viel onder de zaalweer van Scherpenerf. De grootte was oorspronkelijk 18 morgen, maar later hanteerde men wel wat ruimere grenzen.

Dit land heette vanouds den Nijen Camp of den Niencamp. Maar toen in de 16e eeuw Reijer Evertsen Tutes eigenaar werd, zei men Tutese Camp, Toutese Camp of Toutenhuiser Camp.

Dit land lag ten noorden tegen een deel van de Doesburgerdijk en ten westen tegen een deel van de brede houtwal, die de grens vormde(en nog vormt) met het land van de Fluit. De bebouwing van de wijk Kernhem (vlek A) is begonnen ten oosten van de brede, historische houtwal.

In tegenstelling tot de boerderij, bleef hier de nieuwe naam wel in gebruik. Reijer Evertsen Tutes is tussen 1580 en 1583 overleden. Nadat vrij spoedig daarna zijn kinderen zonder nakomelingen waren overleden, vererfde de Tutese Camp op hun oom en tante Derck Bernts en Griet. Zij bezaten niet de zaalweer, maar verkochten toch dit land. Toen Derck op 7 maart 1588 een deel van Scherpenerf aan Henrick Wolters verkocht, ging ook 1/6 deel of 3 morgen van de Tutese Camp over in zijn handen. Het overige 5/6 deel verkocht hij aan Aert Goossens en Peter Janssen Slunt de helft en aan Peter's schoonzoon Rijck Maassen de wederhelft. Samen voor 800 £. Rijck Maassen verkocht zijn helft voor minder dan 400 £ aan Johan Anthoenisz, koster/schoolmeester in Ede, over welke opbrengst hij bij zijn broer Evert Maassen geklaagd heeft. Vanaf 1606 Johan's weduwe Lubbertjen Custers. Na haar overlijden en begraven in de kerk van Ede in 1618/19, vererfde het op haar zoon Wijnandt Johans van Ede, notaris en kerkmeester in Ede. Na diens overlijden rond 1630 hertrouwde zijn weduwe Elisabeth Tonissen met Hendrick Gerritsen Roest.

Het vererfde na 1682 op hun dochter Stijntje Roest en haar man Gerrit Haalboom, herbergier van "De Roskam". Stijntje was in eerste huwelijk getrouwd met Cornelis Timmer, zoon van de herbergier Elis Jansen Timmer. Cornelis was op 16 maart 1672 begraven in de kerk van Ede.

Via Claas Jansen op de Slunt in 1714 kwam de Tutese Camp in 1733 in handen van Cornelis Jaspers van Oort. Via Jan van Raaij in 1775 werd in 1795 de helft (zijn broer had eerder de andere helft) aan Carel George graaf van Wassenaer, heer van Obdam, Twickel, Kernhem etc., etc. verkocht voor f 1230- 5- . Het kwam het dus in bezit van Kernhem. Berend van Galen ging met procuratie d.d. 24 juni 1795 van Jan van Raaij en Fijtje Derksen naar Den Haag om dit transport te regelen. De naam was toen verbasterd tot Toetersche camp. Als belendingen van dit bouw-, weide- en hooiland gaf men op: oostw. den hooggeboren heer koper, zuidw. de gemene weg, noordw. de Doesburgerdijk en westw. D. van den Steenweerth. We zien dat de zuidgrens zuidelijker is dan de oorspronkelijke Tutese Camp. Met de gemene weg bedoelde men de Buurtsteeg, nu de Rijksweg (N224).

In de 17e en 18e eeuw verwaterde de horigheid op de Veluwe. Men voelde zich geen horige meer, maar gewoon eigenaar. De betergesitueerden kregen veel van deze gronden in handen. Bij de komst van de Fransen (vrijheid, gelijkheid en broederschap) werd in 1795 de horigheid officieel afgeschaft. Daarmee verdween in 1795 dus ook de band met Scherpenerf en had de graaf Van Wassenaar hiermee niets meer te maken.

De andere helft van dit land vererfde na het overlijden ca. 1614 van Peter Janssen Slunt op zijn kleinzoon Jan Rijcksen. Omdat hij nog minderjarig was, had hij twee voogden, namelijk Jan Geurtsen en Gijsbert Janssen. Dit deel kwam in handen van Lambert Brantsen.

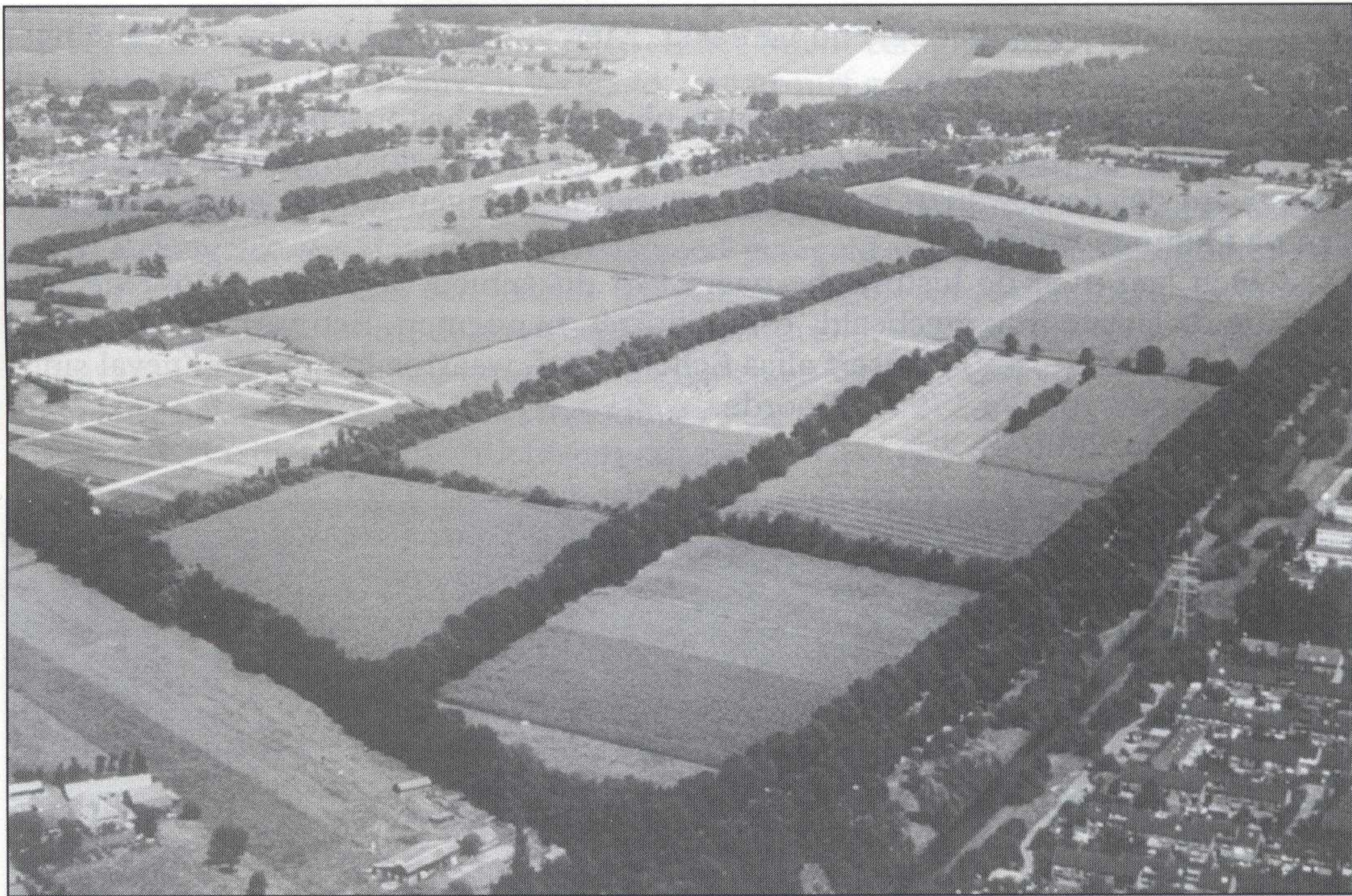
Op 2 maart 1675 verkochten Lambert Henricks van Scherrenburg, zijn broer Derck en zusters Jantje, Metje en Trijntje 1/6 deel van Scherpenerf aan de broers Derck Timmer en Antoni Timmer met hun vrouwen Jantje Wijnants en Margariet-ha Knoops. Kort daarvoor was Lambert Brantsen overleden. Omdat hun moeder Peterken Lamberts reeds in 1667-68 in de kerk van Ede was begraven, erfden zij dit vermoedelijk van hun grootvader Lambert Brantsen. Zij verkochten de erfenis onmiddellijk aan de familie Timmer, die het recht van consolidatie bezat. Het werd dus ingelost. Op 28 juli 1733 verkochten Geertruyd Gijsberts van Ede weduwe Elias Timmer en haar zoon Derck Timmer (kleinzoon van bovengenoemde Derck Timmer) deze helft, genaamd de Tutese Camp, voor 850 caroligulden aan Cornelis Jaspers van Oort en Jantjen Brouwer. Waarvan de getransporteerden de wederhelft reeds in bezit hadden. Belendingen oost de graaf van Wassenaer, west Henrick Teunissen (van de Fluijt), zuid de gemeente, noord de Doesburgerdijk.

Deze helft werd verkocht aan Cornelis van Raaij, broer van eerdergenoemde Jan van Raaij. Daarna aan Cornelis Claassen, die het in 1786 aan de graaf verkocht.

Zoals we hierboven reeds zagen bij Jan van Raaij, had de graaf in 1795 de beide helften van de Tutese Camp in handen.

Op de eerste luchtfoto zien we de tegenwoordige wijk Kernhem in de oorspronkelijke staat. Er is nu gebouwd ten oosten van de brede houtwal, die de scheiding vormt tussen de Tutese Camp en de Fluit. De twee boerderijen in laatstgenoemd gebied zijn in 2005 ook al afgebroken. Men zal dus spoedig verder gaan. Door de houtwal loopt een pad van de Rijksweg tot aan de Doesburgerdijk. Het laatste stuk loopt door een bosje. In 1999 kon ik hierover nog fietsen. Nu is dat niet meer mogelijk. De invloed van de nabije bewoning is te zien. Het pad ligt vol met stukken bomen en andere rommel.

De woonwijk Kernhem vóór de bebouwing nog in volle glorie. In de linkerhoek langs de Doesburgerdijk zien we de nu verdwenen kwekerij van de gemeente. In dezelfde hoek langs de Doesburgerdijk en de historische houtwal(links) lag de Tutese Camp of Toutenhuijser Camp, genoemd naar Tuteserf alias Scherpenerf, waarvan in de 16e eeuw Reijer Evertsen Tutes (overleden tussen 7-6-1580 en 1583) eigenaar was. De bomenrij rechts onder is de Rijksweg N224. Links van de houtwal ligt het land van "de Fluit". (Foto Gemeentearchief Ede)

De plannen zijn om de verbinding tussen de delen ten oosten en westen van deze historische houtwal verkeersluw te maken. D.w.z. geen autoverkeer. De landbouwers hadden in het midden al een doorgang gemaakt om goed bij hun land te kunnen komen. Van deze reeds aanwezige opening in het verlengde van Corversbos zou men gebruik kunnen maken om een pad voor fietsers en voetgangers aan te leggen, zodat de historische houtwal niet onnodig verder wordt aangetast.

De in Schotland wonende gravin S.M.M. Van Aldenburg Bentinck had in de jaren negentig van de vorige eeuw bezwaren tegen woningbouw op deze grond. Zij had deze grond in 1958 geërfd van haar vader Willem Frederik Carel Hendrik graaf van Bentinck en Waldeck Limpurg, heer van Gaildorf, Middachten, Kernhem en Obdam. In 1970 sloot zij een overeenkomst met de gemeente Ede, waarbij het zeer uitgestrekte landgoed Kernhem deels verkocht en deels aan de gemeente werd geschonken. Daarbij was overeengekomen dat het landgoed in lengte van jaren onbebouwd en onverkaveld zou blijven. Maar met de overheid, in dit geval de gemeente Ede, kun je natuurlijk geen afspraken voor de eeuwigheid maken. Die duurt daar erg kort. In deze grote onenigheid nam de gravin een advocaat in de arm. Tenslotte kwam men tot een oplossing. Wethouder B. van de Wetering deelde februari 1996 mee, dat aan de gravin een bepaald bedrag zou worden betaald,

maar de hoogte werd niet bekend gemaakt. Men voorkwam hiermee een gang naar de rechter.

Gaarne spreek ik de wens uit, dat onze planners de historische scheiding tussen Tutese Camp of Toutenhuiser Camp en de Fluit op een goede manier weten in te passen. En dat de bewoners nog lang over een schoongemaakt en goed onderhouden pad kunnen wandelen.

Misschien kan men de historische naam van dit gebied vasthouden door de wijk zoals op de laatste foto afgebeeld, Toutenhuisen te noemen. Een verwijzing naar de vroegere eigenaren van Tuteserf alias Scherpenerf, waartoe het in ieder geval sinds begin 15e eeuw tot aan 1795 behoorde.

¹ de Zandloper 2006-4

Foto: Gemeente Ede, ROB, afd. Realisatie. Op deze foto vlek A(1 en 2), waar de bebouwing van de nieuwe wijk Kernhem begonnen is. Links weer de houtwal, rechts de Rijksweg.

Geschiedenis hotel “De Klomp”

door Frans van Oort

De ontwikkeling van een veengebied

In het midden van de 15e eeuw groeide vooral in de grote steden de bevolking sterk. Het gevolg hiervan was dat de vraag naar eerste levensbehoeften ook steeds groter werd. Eén daarvan was de brandstofvoorziening. Als brandstof gebruikte men in die tijd voornamelijk hout en turf.

Nu lag er in het grensgebied van Gelre en het Sticht een gigantisch veengebied. Als daar de waterstand kon worden verlaagd, zou er turf gestoken kunnen worden. Eén van de eerste initiatiefnemers was bisschop David van Bourgondië (1427-1496, bisschop sinds 1456). Hij had een groot veengebied gekocht en probeerde met een aantal Stichtse mede-veenbezitters dit gebied te ontwikkelen en te exploiteren. Belangrijk was dat de turfafvoer goed geregeld werd. De beste optie om dit mogelijk te maken bleek een grift te graven vanaf de Rijn rechtstreeks de veengebieden in. In 1483 kwam deze grift gereed, natuurlijk volledig op Stichtse gronden gegraven. Dit kwam vooral doordat de Geldersen eerst de kat uit de boom keken, maar nog belangrijker was de verhouding tussen de Geldersen en Stichtsen; zij waren voortdurend in staat van oorlog. Plunderingen over en weer kwamen regelmatig voor.

In de volksmond kreeg de grift al snel de naam Bisschop Davidsgrift.

Grensgebied en oorlog enerzijds en exploiteren van een onderneming in hetzelfde gebied anderzijds gingen natuurlijk niet goed samen. Het gevolg was dat de grift verzandde en deels dichtgroeide.

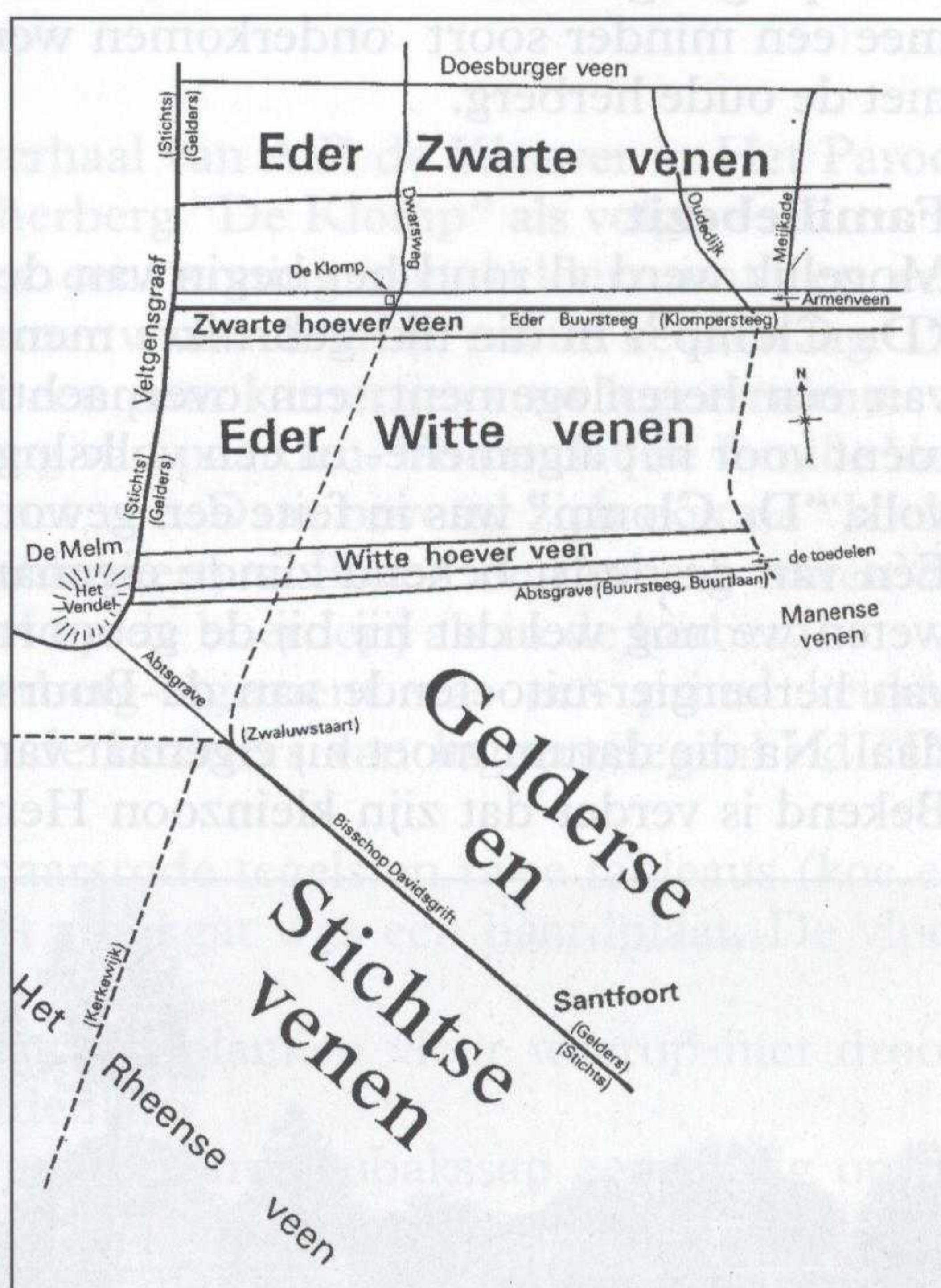
Pas toen het Sticht en Gelre onder één gezag kwamen te staan (Karel V) ontstond er weer verbetering in de situatie. Ook Karel V had belang bij een goede vaarverbinding met de Rijn want hij bezat onder Rhenen een aantal veenpercelen. Hij liet de grift weer bevaarbaar maken en verlengde deze onder andere in noordelijke richting tot de Zwarte Edervenen. Deze verlenging werd de Boveneindse Grift.

Ontstaan van buurtschap De Klomp

De huidige buurtschap De Klomp ontstond dus eigenlijk, toen in 1549 de Bisschop Davidsgrift was doorgetrokken tot de "Swerten Edervenen". Bij het eindpunt

werd een zwaai gemaakt die tevens als haven diende. Daarnaast werd een "clamp" of lage aanlegplaats aangelegd op een terreintje dat "Het Meentje" werd genoemd. Dit was de plek waar de turf kon worden ingeladen en retourvracht kon worden gelost. Waarschijnlijk werd de huidige naam "De Klomp" afgeleid van deze vroegere "clamp".

Uit oude archiefstukken blijkt dat, wanneer de aangeleverde goederen langer dan één dag bleven staan (genoemd werden onder andere turf, wol, stenen en eek), er een tarief betaald moest worden van vijf centen. In ieder geval is het aannemelijk dat aan het einde van deze verlengde grift een herberg stond.

De venen rond De Klomp. De Boveneindse Grift liep van het punt Zwaluwstaart naar De Klomp (dus tot de Eder Zwarte Venen). Aan het einde van deze grift werd vroeger de herberg gesticht.

Uit het gemeentearchief Ede (1683 nr. 47 B) was voor het eerst sprake van een huis en hof "genaemd d'Clomp". Het ligt voor de hand om daarin de oude herberg te zien. Qua ligging, aan het eind van de grift en op een kruispunt van wegen werd deze herberg natuurlijk druk bezocht door schippers en kooplieden.. Toentertijd stonden er naast deze herberg nog een boerderij en een stalhouderij. Zo diende de herberg dus ook als wisselplaats voor de paarden van de diligence en de postkoets. Bekend was al dat eeuwen geleden deze herberg op de plaats stond waar het in 2002 afgebroken hotel stond.

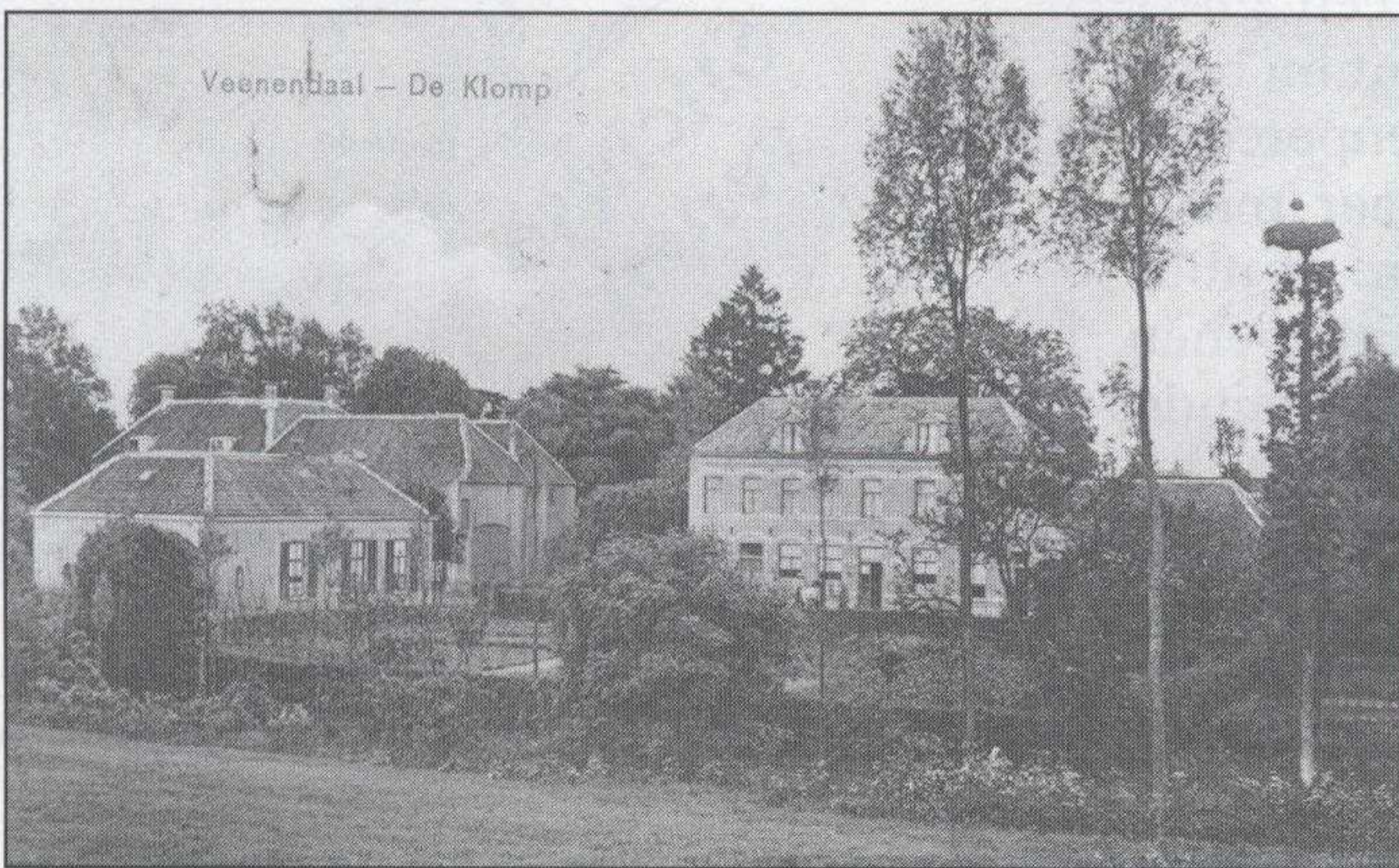
In 1707 werd ook nog gesproken over een logement genaamd "de Bescheten Klomp" gelegen aan het Boveneinde. Men kon hier gevoeglijk van uitgaan dat hiermee een minder soort onderkomen werd bedoeld welk in verband werd gebracht met de oude herberg.

Familiebezit

Mogelijk werd al rond het begin van de 18e eeuw logement gehouden in herberg "De Clomp". In die tijd gebruikte men het woord hotel nog niet maar sprak men van een herenlogement; een overnachtingsplaats voor deftige mensen, een logement voor het algemene- of een volkslogement logementhouder voor het zwervend volk. "De Clomp" was in feite een gewoon logement.

Eén van de oudst bekend zijnde eigenaren was Hendrik van den Bosch. Van hem weten we nog wel dat hij bij de geboorte van zijn zoon Pieter in 1736 het beroep van herbergier-uitoefende aan de Buursteeg in de buurtschap Geldersch-Veenendaal. Na die datum moet hij eigenaar van herberg "De Clomp" zijn geworden.

Bekend is verder dat zijn kleinzoon Hendrik van den Bosch aan longontsteking is

overleden. Hij was in 1804 in het huwelijk getreden met Gijsbertje Eykelkamp uit Woudenberg, die als weduwe het bedrijf voortzette.

Haar zoon Pieter (ongehuwd) kwam vroegtijdig te overlijden, waardoor haar dochter Maartje als enige er als erfgenaam overbleef.

Deze huwde met Gerrit Hupkes, een logementhouder uit Ellecom. Vanaf die tijd tot ongeveer 1995 bleef

het hotel eigendom van de familie Hupkes. Toen werd het geheel verkocht aan "The Mandarin Restaurants BV".

Het Hotel De Klomp anno 1910. Links staat het huis van dokter Hoolboom, de vader van de latere wethouder van Ede. Het hotel lag in die tijd direct Aan de weg. (foto G.A. Ede, nr 12300)

Veranderingen

Aan het eind van de 18e eeuw brouwde de familie Van den Bosch zelf het benodigde bier. Zij hadden een mouterij laten bouwen met een ingebouwde oven en een enorme roodkoperen brouwketel. Ook kwam er een kelder voor het bewaren van

het gerstenat. In de tuin werd aan hoge stellages de benodigde hop gekweekt. Tot 1930 stond de oude mouterijschuur nog op de oorspronkelijke plaats. In 1827 was er plotseling onrust aan De Klomp. De postmeester Anthonij Floor (zoon van paardenpostmeester Floor uit Lunteren) had van de Koning toestemming gekregen om aan de nieuw aan te leggen weg van Arnhem naar Amersfoort bij De Klomp een posterij te bouwen, vlak bij de oeroude herberg die eigendom was van de weduwe van Hendrik van den Bosch. Deze weduwe zag haar broodwinning verloren gaan, maar de burgemeester van Ede voerde daa tegen aan dat zij niet alleen een herberg voerde maar er ook een goedbeklante bierbrouwerij op nahield, en bovendoen een uitgebreide houthandel.

Herbergindeling

In "Geschiedenis van een herberg", een verhaal van A.P. de Kleuver in Het Parool van 10 december 1963 beschrijft deze de herberg "De Klomp" als volgt:

"Oorspronkelijk bestond deze herberg uit een woning met kelderruimte en een opkamer. Er naast bevond zich de gelagkamer waarachter de ruime keuken lag. De herberg had een bovenbouw gekregen met een paar kamertjes voor logeerruimte.

Naast de herberg lagen schuren voor stalling van paarden. En omdat de familie Van den Bosch ook boer was, stond daar ook het vee. Daar bevond zich ook de "koekzolder" voor het veevoer en twee knechtenkamertjes. Boven de herberg waren de meidenkamers. Het personeel werkte zowel op de boerderij als in de herberg.

Voor het goed functioneren van een herberg-logement was een prima keuken gewenst. Het was altijd een erezaak voor de bezitters van logeergelegenheid "De Klomp" dat het menu goed was.

De keuken bezat een diepe schouw met paarsrode tegels en twee tableaus (koe en paard); er hingen wafelijzers en achter het stookgat was een haardplaat. De vloer was van blauwe plavuizen.

De gelagkamer had geen schouw en bezat een planken vloer waarop met droog zand iedere dag zandfiguren gestrooid werden.

De boeren hielden de klompen aan en spuwden hun tabakssap eenvoudig op de vloer. Zodra ze weg waren werd de vloer geveegd en grondig gereinigd. Onder de tafels stonden blankgeschuurde houten bakjes met zand om de tabakspruimen in te spuwen.

Zo bleef het een paar eeuwen lang. Maar met het groeien van het wegverkeer kwam de behoefte aan een behoorlijke gelegenheid om de vele weggebruikers juist dat te kunnen bieden wat aantrekkelijk was. In 1900 werden de oude gebouwen afgebroken en verrees op de oude funderingen een gloednieuw, voor die dagen fantastisch hotel."

Het posthuis

In 1827 werd aan de overzijde van de herberg De Klomp door Van Gend & Loos een posthuis, ook wel paardenposterij, opgericht. Hier wisselde de postkoets van paarden en werd de aangeleverde post ingeladen en de streekpost uitgeladen. Wie wilde meerijden kon voor 30 cent per uur van deze dienst gebruik maken.

Bij de oprichting van het Kadaster in 1832 was het logement aan de westzijde en het posthuis aan de oostzijde van de Veenendaalseweg (nu benzinstation De Klomp) gesitueerd. Anthonij Floor uit Lunteren werd posthouder. Naast de post-

huisactiviteiten werd er ook een herberg gerund. In de volksmond sprak men dan ook over de oude en nieuwe Klomp, waarmee de oude en nieuwe herberg werden aangeduid.

Een erg lang bestaan was voor het posthuis niet weggelegd. De Rijnspoorweg gooidde roet in het eten. Toen deze in 1845 gereed kwam, kreeg De Klomp ook een halteplaats. De postdistributie verliep nu veel vlotter per trein. Vrij snel daarna werd het posthuis opgeheven.

Bijenmarkt

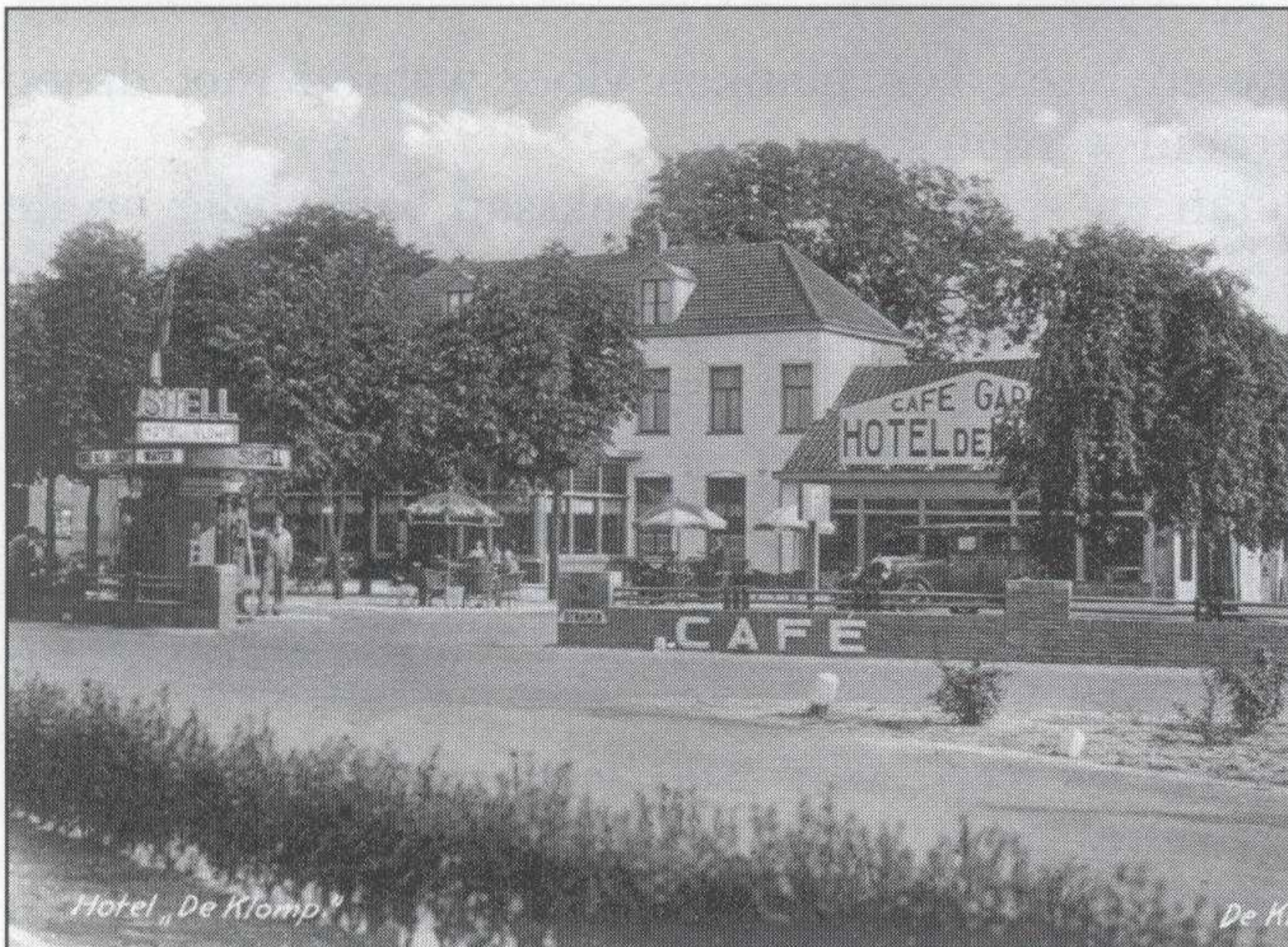
Er had altijd al een relatie bestaan tussen het hotel en in die tijd grootste bijenmarkt van Europa. Eigenlijk waren er twee markten, namelijk aan de Nieuwe Weg te Veenendaal en op een terrein bij De Klomp aan de overzijde van het hotel. Hier werden de bijenvolken verhandeld. De eerst genoemde markt eindigde in het midden van de jaren twintig; die bij het hotel ging in 1939 ter ziele.

Ook werden er bij het hotel wolmarkten gehouden, maar nooit tegelijk met de bijenmarkt. De wol werd met paard en wagen aangevoerd en verhandeld om daarna veelal in Veenendaal te worden verwerkt.

Nieuw- en verbouw door de tijd

We zagen reeds dat in 1900 de herberg en bijgebouwen werden gesloopt om plaats te maken voor nieuwbouw. De fundering en enkele muren bleven staan (waarschijnlijk waren deze van rond 1600). Zo verrees er op die plek een eigentijds hotel.

Het ging waarschijnlijk financieel goed, want in 1927 werd vergunning verkregen om een theetuin aan te leggen aan de overzijde van het hotel (noordkant). Het was

Hotel De Klomp in het jaar 1935. De weg loopt ruim voor het hotel langs. Links voor staat de benzinepomp van Shell. De oude handpomp werd in 1934 vervangen door een elektrische. Ook de serre die in 1933 werd aangebouwd, is zichtbaar. (foto G.A. nr.12304)

een houten gebouwtje op stenen voet van 10.00 bij 3.40 meter met aan één zijde open. Het was gesitueerd aan de bovenkant van een halve cirkel met een straal van 13,75 m.

Het verkeer werd echter steeds intensiever. In 1932 werd daarom ook de straatweg verbreed. Met de verkeersdrukte moest men toch terdege rekening houden. Het gevolg was dat de theetuin (of overtuin) aan de noordzijde van de Rijksweg hierdoor weer verloren ging.

Bij het bedrijf was ook een weegbrug aanwezig voor het wegen van motorvoertuigen. Voor de weging werd f 0,50 berekend en het maximum gewicht bedroeg 10.000 kg.

Na een weging, ver uit het centrum van Ede, moest een officieel stempel gehaald worden op het gemeentehuis. Op verzoek van de Bond van Bedrijfsautohouders kreeg de wed. Hupkes in 1927 toestemming om een officieel stempel voor de wegingen te gebruiken. In 1932 werd de oude waag afgebroken om plaats te maken voor een nieuwe. Het kwam in een gebouw van 15 bij 25 meter. Hier werden ook garageboxen in gehuisvest. De bouw werd voor een deel gerealiseerd op grond van het inmiddels gedempte haventje annex zwaai die toen in eigendom was verkregen.

Vervolgens werd het hoofdgebouw in 1932 voorzien van een uitgebouwde serre van ongeveer 56 m².

Tenslotte kwam in 1934 in het rijtje bouwaanvragen de aanleg van een elektrisch aangedreven benzinepompinstallatie, ter vervanging van de bestaande handpomp nog aan de orde. Na die tijd werden er geen verbouwingen meer gemeld en bleef het hotel in grote lijnen onaangetast.

De laatste periode

Tot 1995 was hotel De Klomp al eeuwen de pleisterplaats voor boeren, burgers en buitenlui. Daarna werd het overgenomen door de restaurantketen "The Mandarin Restaurants BV". Waarschijnlijk was de gang eruit, want een paar jaar later werd het complex geschikt gemaakt als AZC (asielzoekerscentrum).

Het hotel rond 1970

In december 2001 kwam het pand leeg te staan. De aanblik was triest. Een uitslaande brand versnelde de afbraak van dit voormalige hotel. Sinds 2004 staan er nu 28 appartementen op dit perceel met zoveel geschiedenis.

Bronnen

- Oud archief Ede
- Oud archief Veenendaal
- Kadaster Arnhem
- Artikelen P. de Kleuver in De Vallei 1968
- Artikelen D. Philips in De Vallei 1964
- D. van Manen: Aanzienlijke vlek in 't Stichtse

Een advocaatfabriek in Ede

Door Herman van Scherrenburg

Het begin

Meer dan veertig jaar geleden stond er in onze plaats een advocaatfabriek. Het was een kleinschalig bedrijf, en de productie heeft ook niet continu plaatsgevon-

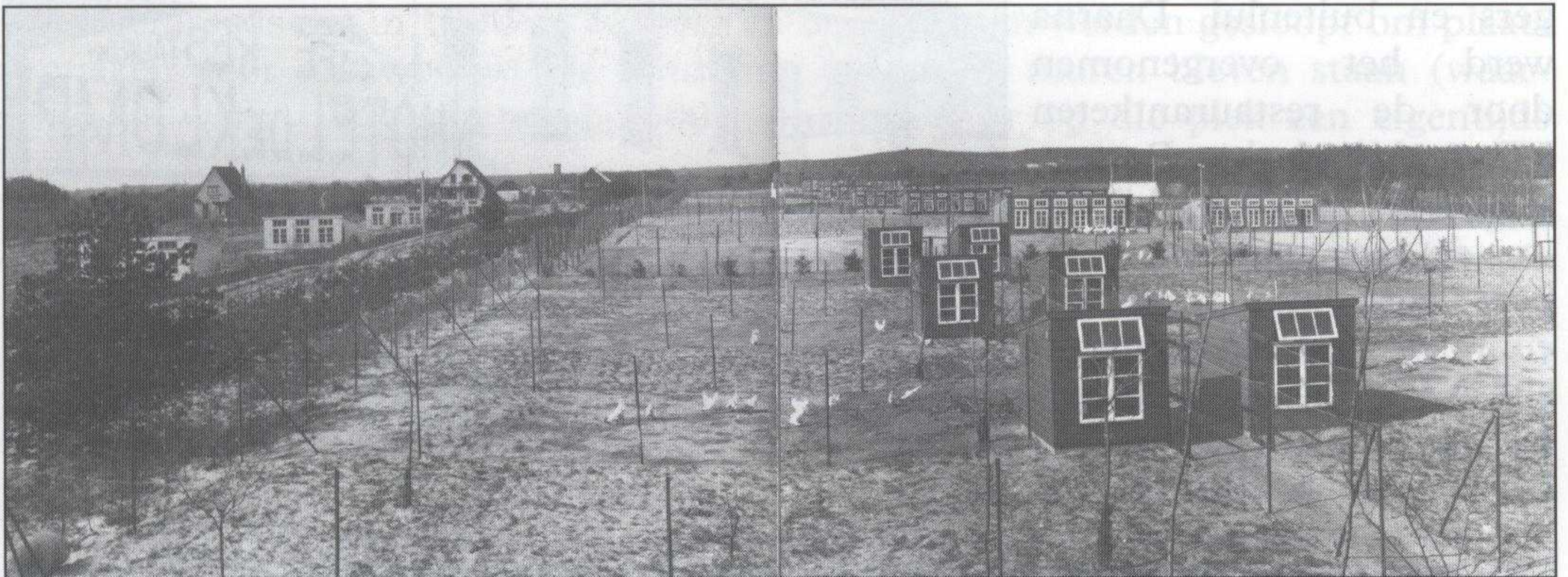

den. Het bedrijfje was ooit begonnen aan de Zonneoordlaan. Daar startte Jan Cornelis Baan met zijn echtgenote een kippenveredelingsbedrijf. Kippen leggen eieren en zodoende ontstond het plan om een advocaatfabriek te beginnen. Het was echter niet de eerste activiteit van de ondernemer.

Het echtpaar was afkomstig uit Alkmaar. Daar runden zij in het begin van de vorige eeuw een koffie-, thee- en cacao-fabriek. Zij wisten toen al de nadruk op hun producten te vestigen door het uitgeven van verzamelplaatjes.

Het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog gooide roet in het eten. Het ging economisch minder. Het echtpaar verkocht de fabriek en vestigde zich (mede om gezondheidsredenen) in Zuid Frankrijk. Het verblijf daar bracht niet wat ervan werd verwacht en ze besloten terug te keren naar Nederland. Na het bestuderen van de mogelijkheden volgde het besluit om in Ede een nieuwe start te maken in de kippenhouderij.

Het bleek niet al te moeilijk om aan grond te komen. De voormalige woeste gronden van de Doesburgerbuurt, een een gemeenschappelijk gebied, waren verdeeld onder de bewoners. Natuurlijk waren er slimme jongens die de grond van de nieuwe eigenaren wilden kopen. Menig stuk grond verwisselde van eigenaar voor niet te veel geld en een fles jenever. Van een van die nieuwe eigenaars, Piet Bart, kocht het echtpaar Baan een stuk grond tussen de Zonneoordlaan en de Woutersweg.

Op het terrein bouwden zij een woonhuis en de werkruimtes, (op de foto links achter,

alsmede kippenhokken en -rennen. De kippen waren onder meer Leghorns en Red Island Reds. Het pluimveefokbedrijf kreeg de naam "De Standaard". In één van gebouwen werd omstreeks 1927 een advocaatfabriek gevestigd. Een familierecept vormde de basis voor het product. Maar de advocaat, gemaakt van eersteklas grondstoffen, bleek te duur. De verkoop viel tegen. Daarom besloot Baan deze activiteit te verkopen, mede omdat het pluimveefokbedrijf wel floreerde.

Kleinzoon Dick, die nog op die plek woont, wist echter niet wie de koper was. Wel heeft hij nog een fotoalbum uit de tijd van de fokkerij.

Het vervolg.

De naam van het bedrijf riep vragen bij mij op. Immers, mijn vader en voor hem zijn vader, hadden een drankenhandel/slijterij met dezelfde naam: "De Standaard". Tussen de papieren die mijn moeder nog bezit, is een bijzonder stuk: de verkoopakte van "De Standaard"

Op 17 november 1933 werd het bedrijf verkocht. De handtekeningen van J.C. Baan en H. van Scherrenburg bekrachtigden de overdracht. Mijn opa heeft echter geen advocaat gemaakt. Wel werd de firmanaam gebruikt. Op een oud limonadekruikje staat deze dan ook vermeld. Zijn bedrijf stond aan de toenmalige Otterloseweg.

Pas in de jaren vijftig van de vorige eeuw begon mijn vader met de advocaatproductie. Mijn ouders woonden inmiddels in de Grotestraat op nummer 100. (Hier is nu het "Café 100" gevestigd.) Advocaat was een mooi product voor de slijterij die

hij met mijn moeder runde. Het is duidelijk dat met de vroegere koop ook de noodzakelijke advocaatketel was meegenomen. Het was een koperen, dubbelwandige ketel, die werkte volgens het au-bain-marie systeem.

Oorspronkelijk werd de ketel houtgestookt en het klutsgedeelte werd handmatig bediend. Het kostte dan ook vele uren hard werk om een partij advocaat te maken. Dank zij de moderne techniek kon een en ander worden aangepast. Het is leuk te weten

dat voor 50 liter advocaat zo'n 800 eieren nodig zijn. Destijds werden deze een voor een "getikt". Een hele klus.

De fabricage heeft ruim tien jaar geduurd. Gezondheidsproblemen van mijn vader waren aanleiding om ermee te stoppen. Een paar jaar na zijn overlijden in 1975 is mijn moeder gestopt met de zaak.

Ondergetekende R A A N , Jan Cornelis wonende te E D E verklaart door deze afstand te doen van het handelsmerk " STANDAARD ADVOCAAT " gedeponereerd bij het Bureau v/d Industrieelen Eigendom te 's Gravenhage en aldaar ingeschreven onder No 63568 (drie en zestig duizend ,vijf honderd ,acht en zestig .- en dit handelsmerk over te dragen aan SCHERRENBURG van Hermannus wonende te EDE , die door zijn mede-ondertekening verklaart deze overdracht aan te nemen. Geteekend te EDE den 17 November ,negentien honderd drie en dertig .

J. Baan
H. van Scherrenburg

Advocaat als middelpunt op een winkelbeurs.

STARGROUP^{BV}

uw partner in assurantiën en financiële adviezen

Stationsweg 31 • 6711 PJ Ede

Postbus 8250 • 6710 AG Ede

Tel: 0318 - 67 27 67 • Fax: 0318 - 67 27 66

Email: info@stargroup.nl • www.stargroup.nl

Rupsenplagen

Door Frans van Oort

Begin januari 1824 stuurde de hoofdschout van het Rijk van Nijmegen een brief aan de Gouverneur van de Provincie Gelderland met het verzoek na te gaan in hoeverre de oude Franse wetgeving op het vlak van de verdelging van rupsen nog van kracht was. Vooral rond Ubbergen was er werkelijk een plaag van deze schadelijke diertjes uitgebroken waardoor aan veel bomen en gewassen zeer ernstige schade werd toegebracht. Binnen een week liet de Provincie via haar provinciaal blad weten dat genoemde wetgeving nog volledig van kracht was en dat de gemeentebesturen, gezien hun tegenwoordige inrichting en macht bevoegd waren ook een plaatselijk reglement op te stellen. Waarschijnlijk om te zorgen voor éénduidigheid en om eenzelfde manier van handelen te creëren kwamen Gedeputeerde Staten met een voorbeeldreglement zoals dat door de gemeentebesturen gebruikt zou kunnen worden. In hoofdlijnen was de inhoud als volgt: Dat de eigenaar of gebruiker van bos-, bouw- of andere gronden worden verplicht, binnen een vastgestelde termijn, de nesten van rupsen, die op hun gronden voorkomen, te vernielen. Hiertoe zal men deze nesten verzamelen en ter plaatse verbranden. De gemeenteraad zelf of een door haar te benoemen commissie zal zich door lokale controle overtuigen dat aan deze bepalingen wordt voldaan. Bij nalatigheid volgt een boete tot maximaal f 12,-- of één dag hechtenis en deze geldboetes zullen aan de gemeentekas kunnen worden toegevoegd. "Precies een jaar later werd de rupsenoverlast

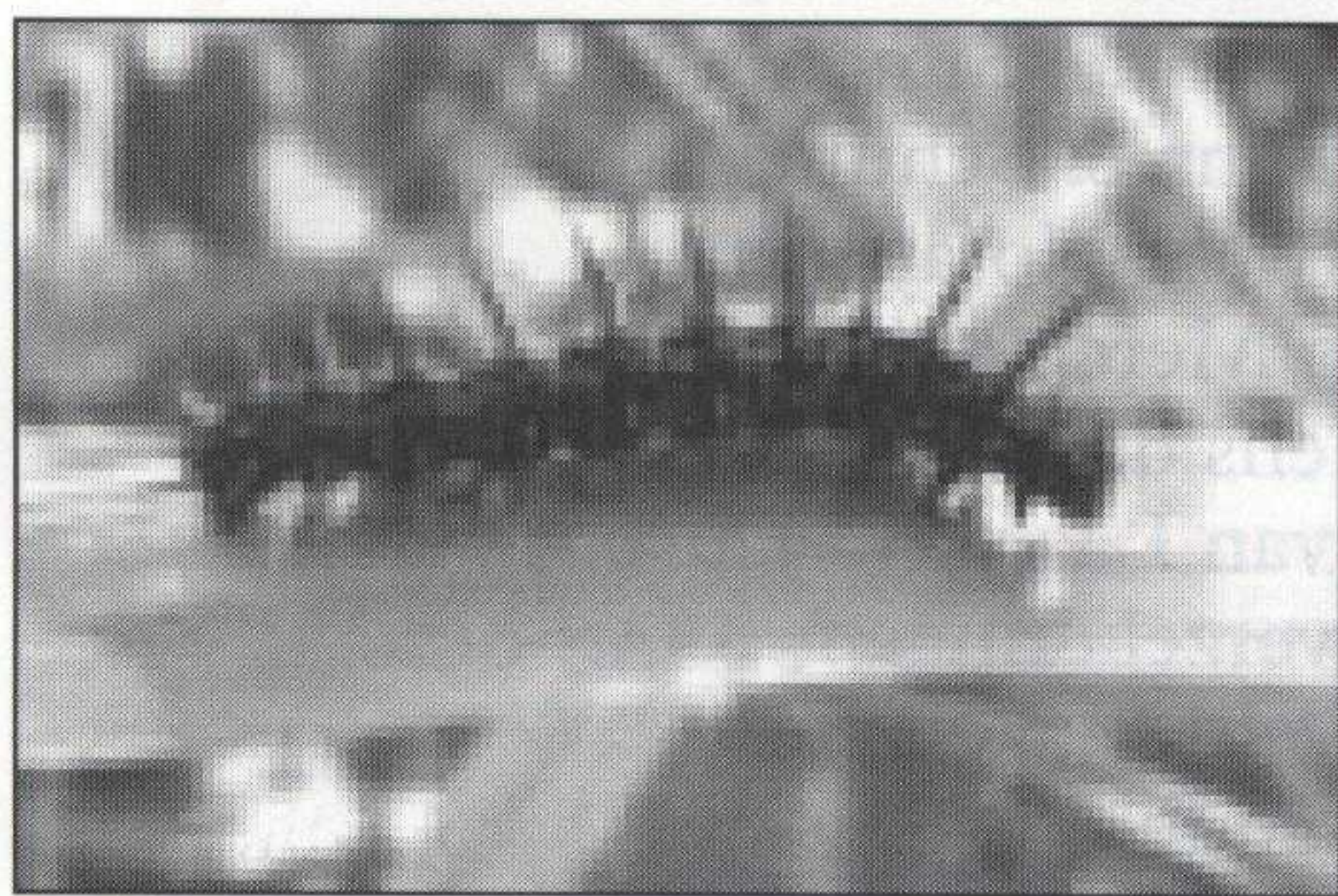

opnieuw aangekaart bij Gedeputeerde Staten van Gelderland. Nu was het de commissie van landbouw van Gelderland die liet weten dat er op veel plaatsen grote aantallen rupsenpoppen waren gesignaleerd en verzocht daarom een nieuw reglement ter bestrijding hiervan op te stellen. Snel daarna liet G.S. opnieuw weten dat de oude Franse wetgeving nog steeds in werking was en dat de gemeenten werden vrijgelaten om een beter plaatselijk reglement vast te stellen.

De rupsenplaag breidde zich waarschijnlijk snel over het hele land uit. Hierdoor werd ook de reglementering naar een hoger niveau getild. Bij monde van de Administrateur van de Waterstaat liet men weten dat: " 's Konings aandacht gevallen was op de nadelen die te grote vermenigvuldiging van de rupsen aan de bomen in het algemeen al had toegebracht." (30 nov. 1826)

De provincies dienden dwingende maatregelen te treffen om tot uitroeiing van de rupsen te geraken. Een dergelijk besluit kwam al op 18 december 1826. De gemeenten kregen de opdracht om elk voorjaar door afsnoeien, afbreken of het verstoren van de poppen en de rupsennesten, de vermenigvuldiging van de rupsen tegen te gaan. Zowel in de maand maart als ook in april moest een nauwkeurige schouw worden uitgevoerd. Hierover moest aan G.S. worden gerapporteerd. Ook in de gemeente Ede werden nu maatregelen getroffen (21 maart 1827). Er kwam een reglement zoals reeds verwoord tot stand en jaarlijks voor 15 maart diende men tot uitroeiing over te gaan. Als sanctie bij niet nakomen gold een boete van f 6,-- per geval. De schouw werd verdeeld onder de gezamenlijke leden van de Raad (11 april 1827). Bezien we de data dan valt vooral de trage reactie van de gemeente Ede op. Misschien waren de gevolgen voor onze gemeente niet zo catastrofaal als in het algemeen werd voorgesteld. In latere verslagen kwam de rupsenplaag niet meer aan de orde.

Een tweede grote rupsenplaag trof Nederland in het jaar 1892. Medio augustus van dat jaar liet de minister van Binnenlandse Zaken zijn verontrusting blijken over de komst van de tweede generatie van de rups van de Gamma-uil (vlindersoort). Deze zou zich spoedig opnieuw vertonen en ter voorkoming van nog grotere schade als afgelopen jaar diende men zich snel op de bestrijding voor te bereiden. Het ministerie had rapporten van bestrijdingsdeskundigen opgevraagd en kon zodoende een lijst met aanbevelingen aanreiken. Zo moest men op aangetaste velden bakken neerzetten die gevuld waren met stroop en azijn. In het midden van de bak diende men een lantaarn te plaatsen (dit kon bijvoorbeeld een stallantaarn zijn). In specifieke klaverpercelen werd bij aantasting het gewas zo snel mogelijk gemaaid om

vervolgens te worden geëgd. Ook kon men de stoppels rollen of de grond laten beweiden door schapen. Een andere mogelijkheid bestond uit het besproeien van het aangetaste gewas met een mengsel van petroleum en groene zeep in water. Voor één hectare zou nodig zijn 1000 liter water, 20 liter petroleum en 10 kilogram groene zeep. Vooral voor de late aardappelen beval men een besproeiing met Bordeauxsche pap aan. Deze pap had een strekte van 3% koper-vitrool en 1% kalk op 1000 liter water. Verder kon men de aangetaste akkers besproeien met gipspoeder

of met poedervormige superfosfaat (500 tot 1000 kg. per ha.), maar dan alleen als men de gewassen met water had natgemaakt. Was het terrein door een sloot omgeven dan diende deze zoveel mogelijk gezuiverd te worden van waterplanten om het overtrekken van de rupsen te bemoeilijken. Tenslotte werd voorgesteld om langs de aangetaste velden steilwandige greppels te graven. In deze greppels konden de rupsen worden gedood door de schooljeugd of door het neerleggen van geteerde stokken. In plaats van teer zou het beter zijn een mengsel van 3/4 teer met 1/4 gesmolten hars te nemen. Dit bleef namelijk langer week. Ook in het parlement werden vragen gesteld over de rupsenplaag. Gevraagd werd om de Pruisische grens te sluiten voor paarden. De relatie tussen paarden en rupsen heb ik niet kunnen achterhalen.

We zien dat vroeger grote inzet werd gevraagd om plagen te bestrijden. Waarschijnlijk is dit toch iets van alle tijden want tegenwoordig geldt dat nog steeds, denk maar eens aan de bestrijding van de processierups. Bij warme perioden worden we nu ook geconfronteerd met onbekende rupsenplagen uit Zuid-Europa en Afrika. Ter bestrijding worden tegenwoordig biologische en ook bacteriologische middelen ingezet.

Het Historisch Museum bedankt zijn sponsors

AAA administratiekantoor	Het Oude Politiebureau, Tapascafé & restaurant & vergaderaccomodatie
Advocatenkantoor Hage	Hypotheek Visie Ede
Ambachtelijke slagerij John van der Geer	Hoom Makelaardij.
Anders & Co.	Ir. E. Lagerweij
Art & Identity	Juwelier De Goudpoort
Autorijschool Ouwgie	Kelderman Bouw
Autobedrijf J.C. van Roekel	Kunsthandel Simonis & Buunk
Axi keukencentrum	Posthuma & Schutte,
Café de Pineut	Netwerk Notarissen
De Fromagerie	Repro Mercurius
De Heus optiek	Riemens daktechniek
Dierenspecialzaak 't Guppy	Roel van Laar interieurbouw
Drogisterij Karens	RVS verzekeringen
Van de Bunt Era makelaars	Siereveld Makelaardij
Van der Kolk Ede. B.V.	wijnhandel Borg
Garagebedrijf Rien Meijer	Tandarts Ede
Geurt van Heusden,	Visgilde Rijsemus
groenten -en fruitspecialzaak	

---

een winkel
vol (cadeau-)
ideeën voor
binnen en
buiten

Geels

E D E

Grotestraat 111, Ede Tel.:0318 61 92 92
geels@geelsede.nl www.geels-ede.nl

voor een
volledige
impressie
bezoek
onze
internet
site

Fahrenheitstraat 24
Postbus 262
6710 BG Ede
Tel. : (0318) 624 523
Fax: (0318) 625 161

- 24 uurs glasservice
- Onderhoudsschilderwerk
- Nieuwbouw
- Utiliteitsbouw
- Isolatieglas
- Voorzetramen
- Rolluiken
- Zonweringen enz.

Arnhem, Barneveld, Ede, Renkum

Wessels

Modestoffen

wessels modestoffen Boogstraat 4-8, Ede
0318-617215

Op het gebied van internationale modestoffen is
Wessels een begrip in de regio's Arnhem, Barneveld,
Ede, Renkum en omgeving.

- modestoffen gevarieerd van:
- trendy tot klassiek
  - lycra tot bruidsstoffen
  - ieder seizoen aanbiedingen
  - deskundig advies.

Kortom een veelzijdig assortiment

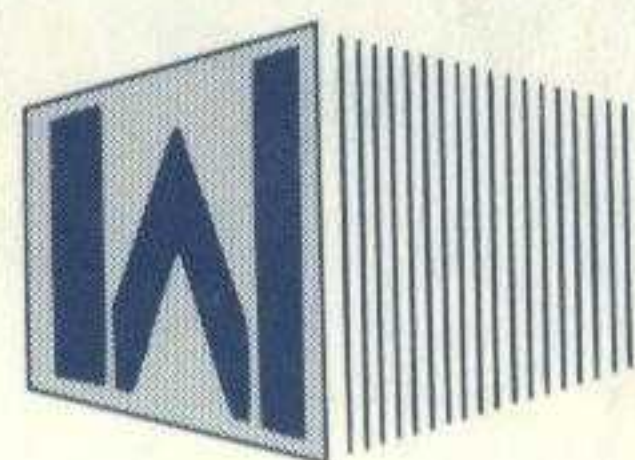
Periodieken, handelsdrukwerk,
brochures en folders
met vakmanschap vervaardigd bij:

Fahrenheitstraat 26, 6716 BR Ede, tel. (0318) 642 111, fax 642 757

AANNEMERSBEDRIJF

WILLEMSSEN & ELBERTSEN EDE

**NIEUWBOUW
VERBOUW EN ONDERHOUD**

Dwarsweg 10 - 6716 BJ Ede - Tel. (0318) 63 72 50 - Fax (0318) 63 97 62

MONDIAL MOVERS

Waaijberg verhuizers B.V.

Vlekkeloos verhuizen

overzee en over land

Ede Tel. (0318) 62 45 55 ■ **Hoogezand** Tel. (0598) 39 98 20
www.waaijberg.nl ■ info@waaijberg.nl

